

GÖTEBORGS UNIVERSITET INST FÖR GLOBALA STUDIER

Vägen till Kosterhavets Nationalpark – Lokalt deltagande och dess betydelse

Dokumentation av en pilotprocess i marin förvaltning

Bakgrund till projektet

Kosterhavets nationalpark har tillkommit genom en lång, ganska unik process som till stor del har drivits framåt underifrån, med många lokala aktörer i planerings- såväl som utförandefasen. Början kan spåras tillbaka till 60- och 70-talet – med återkommande konflikter och lokalt motstånd i trakten. Naturvårdsverkets första förslag på nationalpark från 1989 mötte protester, likaså fick under 90-talet ett förslag till marint skyddsområde i Kosterfjorden fiskarna att stiga på barrikaderna. I kölvattnet av dessa förslag och protester växte ett utvecklings- och miljöarbete fram med en intensiv dialog mellan lokala aktörer och myndigheter både när det gäller vatten och land. Processen kan ses som ett exempel på nya strategier inom svensk naturvårds- och fiskeförvaltning. Speciellt nämns borde överenskommelsen om miljöhänsyn i det lokala fisket i Koster-Väderöfjorden från början på 2000-talet. Den uppnåddes i en förhandling mellan lokala aktörer (kommuner, fiskare, forskare) och myndigheterna på högre nivåer och har lett till ett lokalt samförvaltningsprojekt om fiske och ett nära samarbete mellan statliga myndigheter, kommuner, fiskare, forskare och redskapsutvecklare. Fortsatta lokala diskussioner med länsstyrelsen ledde så småningom tankarna tillbaka till idén om en nationalpark, först bara ute på Koster. Sedan dess har en bred och i stora delar lokal diskussion förts om positiva och negativa sidor av inrättandet av en nationalpark. Diskussionerna har handlat om hur parken skulle avgränsas, vad den skulle syfta till och hur den skulle förvaltas. Få invånare i Tanums och Strömstads kommuner har helt undgått att bli inblandade i diskussionerna.

Aktörer på olika nivåer har efterfrågat en dokumentation av Kosterprocessen. Kosterhavet är på väg att bli ett internationellt känt exempel på hur naturskydd kan förankras lokalt. En mängd intressanta frågor väntar på svar:

- Vem startade diskussion om nationalparken och vem drev den vidare?
- Vad fick yrkesfiskarna att ändra åsikt och bli slutligen delvis positiva till en nationalpark? Hur gick det till när forskare och fiskare blev eniga?
- Varför låg Kosterborna långt före alla andra i tankarna på en nationalpark?
- Hur inblandade var sommargästerna och Strömstads- och Tanumborna?
- Vad fick opinionen att vända våren 2008?
- Hur många koppar kaffe gick åt: hur många möten? Vem var med och varför?
- Varför vill Saltöborna inte ha en nationalpark trots att de lovordar sitt naturreservat?
- Hur kunde man jobba med marin- och nationalparksplanering i framtiden?

Eftersom en "nerifrån-upp" process är dynamisk och omfattar många personer och skeenden har ingen systematisk dokumentation skett. En viktig del är minnesbilder som deltagande personer har, men även anteckningar, kallelser, bilder, protokoll, tidningsnotiser och inte minst insändare är intressanta. Denna information försvinner nu i rask takt, allteftersom inblandade personers minnesbilder förbleknar och dokument och annat förskingras.

Idén till ett detta projekt kom från ett samarbete mellan lokala aktörer och forskare vid Göteborgs Universitet om utvecklingen av ett återkommande ”Kosterhavsmöte” som forum för att arbeta med marina- och kustrelaterade utvecklingsfrågor. Dialogen kring nationalparken listades som viktigt tema. Detta kräver som första steg en systematisk dokumentation av hur dialogprocessen gick till ut och hur den upplevdes av de inblandade. Naturvårdsverket beviljade år 2009 Kerstin Johannesson och Andrea Morf från institutionen för marinekologi vid Göteborgs universitet 1 Mkr från forsknings- och havsmiljöanslaget till en dokumentation och första utvärdering av ”Kosterhavsprocessen”. Dokumentationsprojektet har döpts *Vägen till Kosterhavets nationalpark*.

Mål, syften och metoder

Projektet skall dokumentera processen kring bildandet av Kosterhavets nationalpark ur de inblandade aktörernas perspektiv. Målet är att säkra den befintliga dokumentationen om processen innan den förskingras ytterligare samt att göra en första utvärdering av processen som kan fördjupas genom framtida forskning och projektsamarbete. Dokumentationen skall ske i samarbete med aktörerna i processen och kan bli en del i en feedback till förvaltningen. En systematisk grunddokumentation underlättar framtida utvärdering både för förvaltning och för forskning.

Vi vill samla och systematisera de inblandade personers minnesbilder och lärdomar med hjälp av intervjuer och andra lämpliga samhällsvetenskapliga metoder. Vi vill även så långt möjligt samla och systematisera annan dokumentation, t.ex. tidningsartiklar, insändare, protokoll från lokala föreningar och politiska möten, broschyrer och annat text- och bildmaterial. I detta ingår en intressentanalys och en kartläggning av processen (hur den har utvecklats, viktiga drivkrafter och hinder). Omfattningen av dokumentationen och preciseringen av analysen utvecklas i samråd med bl.a. nationalparksförvaltningen. Verifikationen av resultat kommer att ske i diskussion med förvaltningen och andra aktörer. Resultaten kan också relateras till arbete med deltagandeprocesser inom skydd och förvaltning i andra marina områden.

Förväntade resultat

- Den primära redovisningen kommer att ge en översiktlig sammanfattning av processen och de lärdomar de inblandade aktörerna har dragit genom en skriftlig rapport till Naturvårdsverket (på svenska med engelsk sammanfattning). Dialog om resultaten med Kosterhavsdelegationen pågår. Under hösten 2010 kommer resultaten att diskuteras med intresserade på ett antal lokala möten.
- Tar man Kosterhavet som pilotfall för marina nationalparker och ekosystembaserad förvaltning, bidrar resultaten till den samhällsvetenskapliga dokumentationen av utgångsläget vid bildandet av parken.
- Forskningsmässigt är materialet en intressant fallstudie för den vetenskapliga diskussionen om integrerad marin- och kustförvaltning samt ekosystembaserad förvaltning. Projektet kan identifiera forskningsluckor samt bidra med grundläggande kunskap om den samhälleliga delen av havsmiljöförvaltningen som idag är underdokumenterad.

Projektmedarbetare och kontaktadresser

Andrea Morf, fil dr (projektledare)
Göteborgs universitet
Institutionen för globala studier
Box 700, 405 30 Göteborg
Tel: 031 786 42 98
Mob: 0768 67 26 99
andrea.morf@gu.se

Anders Godhe, fil kand (projektanställd)
Göteborgs universitet
Institutionen för globala studier
Box 700, 405 30 Göteborg
Mob: 0738 15 36 17
anders.godhe@gu.se

Göteborg, 2010-10-01
